

Een vaarskalfje me er of minder

Extra opfok jongvee op extensief bedrijf aantrekkelijker dan op intensief bedrijf

In de tweede aflevering van de serie over vervangsbeleid aandacht voor het opfokbeleid. Een studie van het Praktijkonderzoek Veehouderij en de leerstoelgroep Agrarische Bedrijfseconomie van Wageningen Universiteit heeft gloednieuw cijfermateriaal opgeleverd. Het is financieel veel minder schadelijk dan gedacht om een kalfje extra aan te houden.

De laatste jaren is er door toedoen van het steeds strengere mestbeleid op veel melkveebedrijven een trend ontstaan om steeds minder jongvee aan te gaan houden. Daardoor ontstaat een krappere aanbod van vaarzen, waardoor de kans toeneemt dat er onvoldoende vaarzen zijn ter vervanging van melkkoeien. Een (onverwacht) tekort aan jongvee kan bijvoorbeeld worden veroorzaakt door een grotere afvoer van melk-

koeien dan verwacht. Indien er gestreefd wordt naar een gesloten bedrijfstype en er dus in principe geen vervangende dieren worden aangekocht, leidt dat tot een tekort aan melk. Het gevolg is dat het melkquotum niet wordt benut en er omzetverlies ontstaat.

Ook zijn er bedrijven die te veel jongvee aanhouden. In dit geval kan de beschikbaarheid van veel jongvee vaak tot een onnodig hoog vervangingspercentage leiden, zoals ook bleek uit eerder onderzoek. De inefficiëntie van deze onnodige vervanging weegt wellicht niet op tegen de hogere genetische vooruitgang.

Toevalsfactor is groot

Voor een gemiddelde bedrijfssituatie is het relatief gemakkelijk uit te rekenen hoeveel jongvee aangehouden moet worden. Hierbij wordt uitgegaan van een gemiddelde afvoer van melkkoeien en sterfte van jongvee. Het toeval speelt een grote rol. De sterfte van jongvee kan ineens hoger zijn of door een ziekte-uitbraak neemt de gedwongen afvoer van melkvee toe. Daarnaast is nooit bekend hoeveel vaarskalveren er geboren zullen worden. Een gemiddelde situatie zal zich in werkelijkheid dan ook zelden voordoen. Als een veehouder met 40 melkkoeien precies genoeg

jongvee denkt aan te houden (13 vaarskalveren per jaar) heeft hij in werkelijkheid in slechts 22 procent (zie tabel 1) van de gevallen voldoende jongvee (precies genoeg of te veel), en dus in 78 procent van de gevallen een tekort (100 procent min 22 procent). Voor een bedrijf met 100 melkkoeien spelen toevalsfactoren een kleinere rol en zal de veehouder in 49 procent van de gevallen voldoende jongvee hebben als hij precies genoeg vaarskalveren aanhoudt. Er is dus een niet te onderschatten bedrijfsgrootte-effect. Door enkele vaarskalveren meer op te fokken kan dit ondervangen worden. Door drie of vier kalfjes meer aan te houden dan nodig is stijgt de kans dat er voldoende vaarzen klaarstaan op alle bedrijven tot boven de 90 procent tot 96,97 procent (tabel 1).

Economisch model

De kans op voldoende jongvee bij verschillend aanhoudbeleid, zoals geschetst in tabel 1, is verwerkt in een economisch model. Met dit model is de gemiddelde jaarlijkse schade bepaald die ontstaat door een overschot aan vervangende vaarzen en een tekort aan melk bij het aanhouden van verschillende aantallen stuks jongvee voor bedrijven van verschillende omvang (40, 60, 80 en 100 melkkoeien). Er is daarbij uitgegaan van een melkproductie van 8000 kg, een vervangingspercentage van 30 en er is gerekend voor een extensieve en intensieve situatie. Het model berekent, uitgaande van een bepaald aanhoudbeleid van jongvee, welke schade ontstaat door de verkoop van overbodige vaarzen (verschil opfokkosten min marktwaarde). Hierbij moet worden opgemerkt dat de in deze studie gebruikte opfokkosten exclu-

Helmut Saatkamp

Wijbrand Ouweltjes

Kees van der Walle

Henk Hogeveen

Tabel 1 – Percentage van de gevallen waarbij er op jaarbasis voldoende of te veel vaarzen beschikbaar zijn voor vervanging melkkoeien bij het aanhouden van verschillende aantallen vaarskalveren (tussen haakjes staat vermeld welk aantal vaarskalveren in een gemiddelde situatie nodig zijn om vervanging te garanderen)

	aantal melkkoeien			
	40 (13)	60 (20)	80 (27)	100 (34)
gemiddelde situatie	22	35	43	49
+ 1 extra vaarskalf	54	60	63	67
+ 2 extra vaarskalveren	78	79	80	81
+ 3 extra vaarskalveren	91	90	90	90
+ 4 extra vaarskalveren	97	96	96	96

Tabel 2 – Totale gemiddelde economische schade op jaarbasis van het aanhouden van verschillende aantallen jongvee op een extensief bedrijf (in euro's)

	aantal melkkoeien			
	40	60	80	100
gemiddelde situatie	510	492	472	458
+ 1 extra vaarskalf	212	230	240	242
+ 2 extra vaarskalveren	85	106	121	124
+ 3 extra vaarskalveren	40	54	66	75

Tabel 3 – Totale gemiddelde economische schade op jaarbasis van het aanhouden van verschillende aantallen stuks jongvee op een intensief bedrijf (in euro's)

	aantal melkkoeien			
	40	60	80	100
gemiddelde situatie	558	599	620	651
+ 1 extra vaarskalf	370	456	512	568
+ 2 extra vaarskalveren	404	479	549	616
+ 3 extra vaarskalveren	537	607	671	734

siefkosten voor huisvesting en arbeid zijn. Dit vanuit de veronderstelling dat voor een aantal extra op te fokken vaarzen de huisvesting wel beschikbaar is en dat arbeid niet alternatief aanwendbaar is. Daarnaast berekent het model welke schade ontstaat bij een tekort aan melkproductie (opbrengstprijzen per kg melk minus de voerkosten en leaseopbrengsten) door een tekort aan vaarzen, rekening houdend met het feit dat quotum niet meer is te verlesen in het laatste deel van het quotumjaar.

Extra opfok loont

In tabel 2 worden de resultaten weergegeven voor een extensieve bedrijfssituatie. Indien een melkveehouder met 60 melkkoeien precies evenveel jongvee aan denkt te houden als noodzakelijk (gemiddelde situatie), dan treedt er een gemiddelde jaarlijkse schade op van 492 euro als gevolg van de verminderde melkproductie en een overschot aan vaarzen. Voor dit bedrijf kan de schade in extreme situaties oplopen tot een bedrag van meer dan 2400 euro (niet in tabel vermeld). Deze situatie kan zich voordoen indien er door omstandigheden een grotere uitval is dan verwacht onder jongvee dan wel onder de melkkoeien.

Het grootste deel van de schade ontstaat vooral aan het einde van het quotumjaar wanneer het niet meer mogelijk is een deel van het quotum te verlesen en het quotum wordt onderschreden. Ook valt uit tabel 2 af te lezen dat de gemiddelde jaarlijkse schade snel terugloopt indien meer jongvee aangehouden wordt dan gemiddeld strikt noodzakelijk is. Voor de veehouder met 60 melkkoeien ligt dat in de orde van grootte van 230, 106 en 54 euro bij het aanhouden van respectievelijk 1, 2, of 3 extra vaarskalveren per jaar. De verklaring hiervoor is dat de kans op schade als gevolg van verminderde melkproductie snel daalt en dat de mogelijke schade als gevolg van verkoop van te veel aangehouden jongvee relatief klein is doordat het verschil (8 euro) tussen de marktwaarde 800 euro en de marginale opfokkosten 808 euro klein is.

Uit deze berekeningen kan worden geconcludeerd dat het voor extensieve bedrijven aantrekkelijk is om wat meer jongvee aan te houden dan strikt noodzakelijk. Er treedt dan gemiddeld wel wat schade op, maar deze is vrij klein en is geheel bepaald door het verschil tussen opfokkosten en marktwaarde van een additionele vaars.

Minder kans op extremen

Op een intensief bedrijf liggen de zaken iets ingewikkelder. Ook hier is er sprake van schade in de gemiddelde situatie. Deze varieert van 558 euro tot 651 euro voor bedrijven met respectievelijk 40 en 100 melkkoeien (tabel 3). In extreme gevallen kan de schade ook hier behoorlijk groter zijn: tot meer dan 2400 euro voor een bedrijf met 60 melkkoeien (niet in de tabel vermeld). Wat verder opvalt is dat het aanhouden van meer jongvee niet leidt tot een sterke vermindering van de gemiddelde jaarlijkse totale schade, zoals bij extensieve bedrijven. Dit komt door een verschil in opfokkosten. Doordat de kosten voor voer en mestafvoer groter zijn op een intensief bedrijf, bedragen de opfokkosten van één vaars 1022 euro, terwijl deze kosten op een extensief bedrijf 808 euro bedragen. Wel is het zo dat de kans op extreem hoge schade als gevolg van verminderde melkproductie kleiner wordt en bij het aanhouden van drie extra vaarzen op jaarbasis zelfs nihil is. Daar staat tegenover de extra schade als gevolg van hogere kosten voor additionele jongveeopfok. De verkoop van overtollig

jongvee compenseert deze schade niet. Een andere optie die veehouders in dit geval soms hanteren is de overtollige vaarzen niet verkopen, maar oudere melkkoeien versneld vervangen. Er is dan sprake van een onvrijwillige afvoer. Ook dit heeft economische schade tot gevolg. Op dit element gaan we in het volgende artikel in.

Op basis van de resultaten in tabel 3 kan worden geconcludeerd dat het voor intensieve bedrijven loont het aantal op te fokken vaarskalveren veel strikter af te stemmen op de behoefte aan veevervanging. Tegelijk moet ervoor gewaakt worden dat er geen tekorten in de melkproductie ontstaan. In het algemeen (zie nogmaals tabel 1) kan dit worden bereikt door iets meer jongvee aan te houden dan gemiddeld strikt noodzakelijk.

Ir. K. van der Walle, toegevoegd onderzoeker Wageningen Universiteit

Ir. W. Ouweltjes, onderzoeker PV

Dr. ir. H. Hogeveen, universitair docent Wageningen Universiteit

Dr. ir. H. W. Saatkamp, universitair docent Wageningen Universiteit

Conclusies

- Voor extensieve bedrijven is het economisch gezien aantrekkelijk om extra jongvee aan te houden.
- Intensieve bedrijven moeten het aantal op te fokken vaarskalveren strikter afstemmen op de behoefte aan veevervanging.
- Het opfokken van extra vaarskalveren op een intensief bedrijf kost geld maar verkleint de kans op extreme schade als gevolg van quotumonderschrijding.